

ธีรนาถรำลึก

ผู้แปลขอระลึกถึงอดีตผู้หญิงคนหนึ่ง ซึ่งได้ใช้ชีวิตบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมด้วยวิถีการศึกษาและการออกปฏิบัติจริงตามอุดมคติของตนเองอย่างยืนหยัดทนนานเพื่อคนอื่น เธอคือ ธีรนาถ กาญจนอักษร อดีตอาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ล่วงลับไปเมื่อสิ้นปี 2541

สำหรับผู้แปล เธอเป็น นักสังคมวิทยา ผู้มีความหมาย เพราะเธอเรียนรู้เก็บข้อมูลสนามจากประสบการณ์จริงตลอดเวลา เธอยังเป็น นักประวัติศาสตร์สังคม ที่ดีในทางปฏิบัติด้วย เพราะเธอต้องการเห็นสังคมเปลี่ยนแปลงจริง ๆ โดยไม่ใช่เพียงแค่คอยนั่งศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสังคมในห้องที่แคบ ๆ เท่านั้น เธอออกไปต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง และในการนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายที่เอามาจากชีวิตของเธอทั้งหมด

พรเพ็ญ อันตระกูล
กุมภาพันธ์ 2542

นักสังคมวิทยา และ นักประวัติศาสตร์¹

ปีเตอร์ เบิร์ค เขียน
พรเพ็ญ ชันตระกูล* แปล

บทหนึ่งในการสนทนา ของคนหูหนวก

นักสังคมวิทยาและนักประวัติศาสตร์ไม่ใช่เป็นเพื่อนบ้านที่ดีต่อกันเสมอไป แต่ทั้งสองเป็นเพื่อนบ้านกันทางปัญญอย่างแน่นอน ในแง่ที่ว่าสังคมวิทยาและประวัติศาสตร์ รวมทั้งสังคมมานุษยวิทยา ต่างก็เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของสังคมทั้งหมด และยังเกี่ยว

*อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
หมายเหตุ เชิงอรรถที่มีหมายเลขกำกับในบทความนี้เป็นของผู้แปล

1. แปลจากบทที่ 1 ใน *Sociology and History* โดย Peter Burke ซึ่งเป็นหนังสือในชุด *Controversies in Sociology*, vol. 10. T.B. Bottomore and M.J. Mulvey, eds. (London: George Allen & Unwin, 1980.)

พันกับพฤติกรรมของมนุษย์ทุกระดับด้วย อาจให้คำจำกัดความได้ว่า สังคมวิทยาศึกษาเกี่ยวกับสังคมมนุษย์โดยเน้นการหากฎเกณฑ์ทั่วไปของโครงสร้างสังคม ส่วนประวัติศาสตร์ก็เป็นการศึกษาเรื่องราวของสังคมมนุษย์ แต่เน้นในความแตกต่างของสังคม และเน้นการเปลี่ยนแปลงของแต่ละสังคมในแต่ละเวลา วิธีการศึกษาของศาสตร์ทั้งสองนี้เอื้อแก่กันและกันอย่างเห็นได้ชัด การเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดโครงสร้าง และโครงสร้างทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เราสามารถค้นพบว่าสังคมหนึ่งมีลักษณะเฉพาะก็ต่อเมื่อเรานำสังคมนั้นไปเปรียบเทียบกับสังคมอื่น ๆ

แต่ละวิชาช่วยให้วิชาอื่นหลุดพ้นจากความคับแคบได้ นักประวัติศาสตร์เสี่ยงต่อความคับแคบในแง่ที่เป็นจริง นักประวัติศาสตร์ข้าของในเรื่องขอบเขตและช่วงเวลา โดยมักถือว่า “อาณาเขต” ของตนนั้นมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งไม่คิดว่าลักษณะเฉพาะนั้นเป็นการรวมขององค์ประกอบต่าง ๆ อันเฉพาะ แต่ละองค์ประกอบนั้นมีลักษณะเทียบเคียงกันได้ในที่อื่น ๆ พวกนักสังคมวิทยาที่เช่นเดียวกันต้องทรมานในความคับแคบโดยนัยอุปมา เป็นความคับแคบในเรื่องของเวลามากกว่าเรื่องของสาระ ในยามที่พวกเขากล่าวโดยทั่วไปเกี่ยวกับ “สังคม” มักเป็นการกล่าวโดยอาศัยประสบการณ์ร่วมสมัยเพียงอย่างเดียว หรืออธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยไม่ย้อนกลับไปดูขบวนการในระยะยาว

นักสังคมวิทยาและนักประวัติศาสตร์มองเห็นกันแต่เพียงผืนอันน้อยนิดในดวงตาแห่งเพื่อนบ้าน โชคร้ายที่แต่ละฝ่ายเข้าใจกันแต่เพียงผิวเผิน อย่างน้อยที่สุดในอังกฤษมีนักประวัติศาสตร์หลายคนยังคงถือนักสังคมวิทยาว่าเป็นเพียงคนที่ตีสำนวนโวหารอย่างเลื่อนลอยและไม่เป็นภาษา ขาดนัยแห่งการละทิ้งรวมเอาคนเข้ามาจัดแบ่งเป็นกลุ่มแล้วก็ใส่หมวกให้หมด โดยเชื่อว่าการทำแบบนี้ “มีความเป็นวิทยาศาสตร์” ส่วนพวกสังคมวิทยาก็มองนักประวัติศาสตร์ว่าเป็นพวกสมัครเล่น พวกปิดหูปิดตา พวกสะสมข้อมูลโดยไม่มีวิธีการ ข้อมูลของพวกนักประวัติศาสตร์เลื่อนลอยเพราะนักประวัติศาสตร์ขาดความสามารถที่จะนำมาวิเคราะห์ สรุปก็คือ นักสังคมวิทยาและนักประวัติศาสตร์ไม่ได้พูดภาษาเดียวกัน

Fernand Braudel

บทสนทนาของพวกเขาจึงเหมือน “บทสนทนาของคนหูหนวก” สมดังที่ Fernand Braudel ได้เป็นผู้กล่าวไว้เช่นนั้น

อาจจะช่วยได้มากที่จะดูพวกนักประวัติศาสตร์กับนักสังคมวิทยาจากทัศนะทางสังคมวิทยา โดยการดูพวกเขาไม่เพียงแต่ในฐานะอาชีพที่แตกต่างกัน แต่รวมทั้งยังมีวัฒนธรรมย่อยที่แตกต่างกันด้วยในด้าน ภาษา ค่านิยม รูปแบบความคิด ซึ่งถูกทำให้แข็งแกร่งโดย ขบวนการฝึกฝน หรือ “การขัดเกลาทางสังคม”

นักสังคมวิทยาเรียนรู้ที่จะใช้ตารางตัวเลข ในขณะที่นักประวัติศาสตร์จำนวน มากมองข้ามไปและคอยหาข้อสรุปโดยคำบรรยาย นักสังคมวิทยาเรียนรู้ที่จะ สังเกตกฎเกณฑ์และมักจะคัดแยกเอาข้อยกเว้นออกไป ในขณะที่นักประวัติศาสตร์ได้รับการฝึกอบรมให้สนใจในรายละเอียดและมักจะมองไม่เห็นลักษณะทั่วไป พวกนักประวัติศาสตร์กับพวกนักมานุษยวิทยาก็มีข้อแตกต่างกันใน ทำนองเดียวกันนี้ (Cohn 1962; Erikson 1970; Dening 1971-73)

มองจากแง่มุมทางประวัติศาสตร์ ก็เห็นได้ชัดว่าทั้ง 2 พวกนี้ต่างก็คับแคบด้วยกันทั้งคู่ นักสังคมวิทยาดูเหมือนจะคิดว่าประวัติศาสตร์ยังคง เป็นอย่างในสมัย Ranke ที่มีแต่การอธิบายโดยไม่ วิเคราะห์ นักประวัติศาสตร์ก็คิดว่าสังคมวิทยายัง เหมือนในสมัยของ Comte ซึ่งมีแต่การตั้งกฎ เกณฑ์ใหญ่ ๆ โดยไม่มีการทำวิจัยเชิงประจักษ์ (empirical) วิชาทั้ง 2 นี้ ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว อย่างมากนับตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 สอง วัฒนธรรมย่อยได้พัฒนาอย่างไรและเพราะเหตุ

Auguste Comte

ใด? คำถามนี้เป็นประวัติศาสตร์ซึ่งผู้เขียนจะพยายามให้คำตอบโดยลักษณะที่เป็นประวัติศาสตร์ในหัวข้อต่อไป อาจเป็นคำตอบเพียงชั่วคราว เพราะว่าประวัติศาสตร์สังคมวิทยายังไม่มีใครเขียนขึ้นมา (สำหรับเรื่องราวของสังคมวิทยาในอังกฤษแล้ว โปรดดู Burrow 1966; Collini 1978)

การแบ่งแยกกระหว่างประวัติศาสตร์กับสังคมวิทยา

Montesquieu

ในศตวรรษที่ 18 ไม่มีการวิวาทระหว่างนักสังคมวิทยากับนักประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุผลที่ง่าย ๆ และเห็นชัดอยู่แล้ว นั่นคือสังคมวิทยายังไม่ได้เกิดขึ้นมาเป็นวิชาอิสระ Montesquieu, Adam Ferguson และ John Millar ในบางขณะถูกแอบอ้างตั้งแต่ตอนนั้นว่าเป็น “บิดาผู้ก่อตั้ง” วิชาสังคมวิทยา ป้ายชื่อนี้เป็นความเข้าใจผิด (เหมือนกับที่ไปเรียก Marx, Durkheim หรือ Weber) ทั้งนี้ก็เพราะทำให้เข้าใจไปว่าพวกเขาเหล่านั้นเริ่มก่อตั้งวิชาใหม่ขึ้นมา ที่จริงพวกเขาไม่เคยแสดงเจตจำนงอย่างนั้นเลย

คงจะเป็นการทำให้เข้าใจผิดน้อยลงที่จะกล่าวถึง Montesquieu, Ferguson และ Millar ในฐานะนักทฤษฎีสังคม เพราะไม่ว่าจะเป็นงานของพวกเขาในเรื่อง *The Spirit of the Laws* (1748) (*Esprit des lois* งานที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของ Montesquieu- ผู้แปล),² *Essay on the History of Civil Society* (1767) (เขียนโดย Ferguson-ผู้แปล)³ และ *Observations on the Distinction*

2. (1748) 1950-1961. Montesquieu, Baron de la Brède et de, Charles de Secondat. *De l'esprit des lois*. Vols 1-14. Jean Brethe de la Gressaye, ed. (Paris: Société Les Belles Lettres) เป็นเล่มที่วิเคราะห์ดีที่สุด หนังสือนี้แปลเป็นภาษาอังกฤษโดย Hafner ในปี 1962.

3. (1767) 1819. Ferguson, Adam. *An Essay on the History of Civil Society*. 8th ed., (Philadelphia: Finley.)

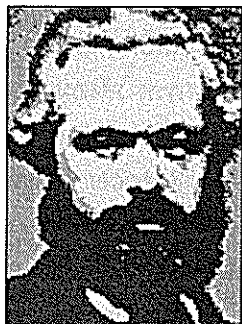
of Ranks (1771) (เขียนโดย Millar-ผู้แปล)⁴ ทั้งหมดล้วนมีลักษณะเปรียบเทียบวิเคราะห์ และเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเมืองไม่มากเท่ากับทฤษฎีสังคม ซึ่ง Millar เรียกว่า “ปรัชญาสังคม” อย่างไรก็ตามก็อาจจะวิเคราะห์เรียกคนทั้ง 3 โดยใช้คำเฉพาะของศตวรรษที่ 18 ว่า นักประวัติศาสตร์ “เชิงปรัชญา” พวกเขาได้ยกตัวอย่างประวัติศาสตร์ไว้มากในการให้คำอธิบาย และทั้ง 3 คนต่างก็มีงานเขียนเฉพาะเรื่องทางประวัติศาสตร์ด้วย Montesquieu เขียนเรื่องเกี่ยวกับความยิ่งใหญ่และความเสื่อมของจักรวรรดิโรมัน Ferguson เขียนเรื่องว่าด้วยความก้าวหน้าและจุดจบของสาธารณรัฐโรมัน และ Millar ก็เขียนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับสังคมตั้งแต่สมัยแอ่งไกลแซกซอนจนถึงสมัยพระนางอลิซาเบธที่ 1 ในยุคของพวกเขา นักเขียนจำนวนมากหันหลังให้กับเรื่องการเมืองและสงคราม ประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นที่นิยมของพวกนี้จะเกี่ยวข้องกับเรื่องกฎหมาย ธรรมเนียมปฏิบัติ (หรือที่พวกเขาเรียกว่า “พฤติกรรมทางสังคม”) การค้า และ ศิลปะ ตัวอย่างเช่น เรื่อง *Essay on Manners* (1756) ของ Voltaire ซึ่งเกี่ยวข้องกับชีวิตสังคมในยุโรปตั้งแต่สมัยของชาร์เลอแม็กน งานเขียนของ Voltaire ไม่มีพื้นฐานโดยตรงจากหลักฐาน แต่มันเป็นการสังเคราะห์ที่มีลักษณะของตัวเองและกล้าท้าทาย เมื่อเทียบกับงานที่ตรงกันข้ามของ Justus Möser เรื่อง *History of Osnabrück* (1768) ก็ไม่ใช่อะไรเลยนอกจากเป็นวิชาการมาก เป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เขียนขึ้นจากเอกสารต้นตอ กระนั้นก็ดี Möser ก็อ่านงานของ Montesquieu และได้ถูกกระตุ้นให้นำเอาสถาบันต่าง ๆ ของเวสต์ฟาเลียไปสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของสถาบันนั้น เข้าแบบตัวอย่างที่มีมาก่อน

Voltaire

4. (1771) 1960. Millar, John. *The Origin of the Distinction of Ranks*, pp. 165–322, ใน W.C. Lehmann, *John Millar of Glasgow: His Life, Thought and His Contributions to Sociological Analysis*. (Cambridge: Cambridge University Press.) พิมพ์ครั้งแรกในชื่อ *Observations Concerning the Distinction of Ranks in Society*.

คือก่อกวนประโยชน์ด้านทฤษฎีสังคมในการวิจัยประวัติศาสตร์ งานของ Gibbon เรื่อง *Decline and Fall* (เริ่มเขียนตั้งแต่ปี 1776)⁵ เป็นประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองของจักรวรรดิโรมัน ซึ่งได้อาศัยแนวทางบางอย่างจาก Adam Ferguson และ Adam Smith

Karl Marx

Friedrich Engels

ร้อยปีต่อมา ทฤษฎีสังคมนิยมยังคงอยู่ใกล้ชิดกับประวัติศาสตร์ Marx มักจะใช้ตัวอย่างประวัติศาสตร์อย่างมากเพื่อการถกเถียงในหนังสือ *Capital* และในเรื่องอื่น ๆ ขณะเดียวกันก็มีงานของ Engels เรื่อง *The German Peasants' War of 1525* แต่ไม่ใช่เป็นงานที่มีพื้นฐานจากการวิจัยของตัวเอง ซึ่งถ้าจะวิจารณ์เทียบกับงานของ Tocqueville เรื่อง *The Old Regime and the French Revolution* ซึ่งเป็นงานที่มีการพัฒนาจากประวัติศาสตร์โดยอาศัยข้อมูลจากกองจดหมายเหตุและให้คุณค่าอย่างสำคัญต่อทฤษฎีสังคมนิยมแล้ว ก็คงจะไม่ใช่งานที่อยู่ในแนวเดียวกัน ดังนั้นจึงต้องวิจารณ์โดยระวังแยกความแตกต่างกันด้วย

5. (1776-88) 1909-14. Gibbon, Edward. *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*. 6 vols., London; ตีพิมพ์ใหม่โดย J.B.Bury, ed., 7 vols. นับเป็นงานประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในวรรณกรรมของอังกฤษ.

ถึงแม้ว่า Auguste Comte มีความสนใจน้อยมากอย่างชัดเจนต่อการศึกษาในแง่ประวัติศาสตร์เมื่อเทียบกับ Tocqueville, Marx และ Engels แต่งานในชีวิตของเขาอาจจะเรียกได้ว่าเป็นปรัชญาประวัติศาสตร์ ในความหมายที่เขาพยายามสร้างแนวโน้มนៃของอดีต ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ยุค คือ ยุคศาสนา ยุคอภิปรัชญา และยุควิทยาศาสตร์ Comte เชื่อว่าประวัติศาสตร์สังคม หรือที่เขาเรียกว่า “ประวัติศาสตร์ที่ปราศจากนามของปัจเจกบุคคลหรือแม้แต่นามของชนชาติต่าง ๆ” จำเป็นต่อการศึกษาในสิ่งที่ Comte เรียกเป็นคนแรกว่า “สังคมวิทยา” Herbert Spencer ให้ภาพของวิวัฒนาการทางสังคมจากประวัติศาสตร์อียิปต์โบราณ กรีกโบราณ รัสเซียในสมัยปีเตอร์มหาราช เป็นต้น “วิธีการแบบเปรียบเทียบ” ที่ใช้โดย Marx, Comte, Spencer และคนอื่น ๆ ซึ่งร่วมสมัยกันกับพวกเขา คือ วิธีการทางประวัติศาสตร์ในแง่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดวางทุกสังคม โดยรวมทั้งทุกประเพณี และทุกผลิตผลทางศิลปะการงานของมนุษย์ เข้าในอนุกรมของเวลาเริ่มจาก “อนารยะ” ไปสู่ “อารยะ” (Nisbet 1969: ch. 6)

ในอีกด้านหนึ่ง นักประวัติศาสตร์ในสมัยปี 1850 ไม่ค่อยจริงจังกับประวัติศาสตร์สังคมอย่างที่เคยมีในสมัยปี 1750 นักประวัติศาสตร์ที่ได้รับการเคารพยกย่องที่สุดในเวลานั้นก็คือ Leopold von Ranke เขาไม่ได้ต่อต้านประวัติศาสตร์สังคม แต่ทว่างานหลายเล่มที่เขาเขียนมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่รัฐ และไม่ค่อยกล่าวถึงสังคมเท่าไร ในสมัยของเขาและด้วยอิทธิพลของเขา ประวัติศาสตร์การเมืองกลับมาสู่ฐานะที่อยู่เหนือประวัติศาสตร์อื่น ๆ ทั้งหมดอีกครั้ง

สาเหตุที่ประวัติศาสตร์สังคมไม่ได้รับความสนใจก็เพราะว่าการปฏิวัติการเขียนประวัติศาสตร์ ซึ่งนำโดย Ranke นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงในวิธีการซึ่งเป็นสิ่งเกี่ยวพันกับความพยายามที่จะให้การเขียนประวัติศาสตร์เป็นไปอย่างเที่ยงตรง หรือ “เป็นวิทยาศาสตร์” โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการใช้หลักฐานของทางราชการ นักประวัติศาสตร์ใช้วิธีการทางเทคนิคต่าง ๆ อันซับซ้อนและละเอียดลออ

เพื่อที่จะประเมินความน่าเชื่อถือของเอกสารเหล่านั้น พวกเขาวิธีที่จะจัดระเบียบของข้อมูลที่ค้นพบ ข้อมูลแต่ละชิ้นจะถูกจัดวางอย่างเป็นที่โดยเรียงตามลำดับเวลา

ในทางตรงกันข้าม งานของพวกนักประวัติศาสตร์สังคมดูไม่เป็นของพวกมืออาชีพ “ประวัติศาสตร์สังคม” จริง ๆ แล้วคือคำที่ในทางปฏิบัติจัดอยู่ในประเภทตกค้าง ซึ่งวันหนึ่ง G.M. Trevelyan ลูกขึ้นมาให้คำจำกัดความชัดเจนว่าเป็น “ประวัติศาสตร์ที่แยกการเมืองออกไปแล้ว” (History with the politics left out) บทที่ 3 ที่มีชื่อเสียงในหนังสือของ Macaulay เรื่อง *History of England* (1848) พูดถึงสังคมอังกฤษในตอนปลายศตวรรษที่ 17 มีนักวิจารณ์ในยุคนั้นให้ข้อวิพากษ์ที่ค่อนข้างทารุณไปหน่อย แต่ไม่ถึงกับไร้ความยุติธรรมทั้งหมด โดยว่าเหมือนกับ “ร้านขายของเก่าที่ขายของแปลก ๆ” เพราะว่ามีหัวข้อเรื่องต่าง ๆ เช่น ถนน การแต่งงาน หนังสือพิมพ์ และอื่น ๆ ไหลเรียงตามกันโดยไม่มีระเบียบสาระอะไร หนังสือเรื่อง *Civilization of Renaissance in Italy* (1860) ของ Burckhardt ในภายหลังยอมรับกันว่าเป็นหนังสือดีมีคุณค่า แต่ในตอนที่ยิมพ์ออกมาไม่ประสบความสำเร็จเลย บางทีอาจเป็นเพราะว่าเขียนโดยอาศัยหลักฐานจากหนังสือวรรณกรรมต่าง ๆ ซึ่งให้ความประทับใจได้มาก แต่ใช้เอกสารของทางราชการน้อยมาก เมื่อตอนที่ J. R. Green ตีพิมพ์หนังสือเรื่อง *Short History of the English People* (1874) ซึ่งเน้นเรื่องชีวิตประจำวันโดยอาศัยเรื่องสงครามและสนธิสัญญาต่าง ๆ เป็นกรอบ กล่าวกันว่าอดีตครูของเขา E.A. Freeman ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ว่า ถ้า Green จะเอา “เรื่องราวทางสังคม” ออกไปเสีย เขาก็อาจจะเขียนประวัติศาสตร์อังกฤษที่ดีได้ นักประวัติศาสตร์ชาวฝรั่งเศส Fustel de Coulanges เขียนหนังสือเรื่อง *The Ancient City* (1860) ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ตระกูลในกรีซและโรม เมื่อเทียบกันแล้วหนังสือนี้กลับได้รับความสนใจอย่างจริงจังในกลุ่มเพื่อนร่วมอาชีพของเขา ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เกิดการเชื่อว่า ประวัติศาสตร์คือศาสตร์ที่วัดด้วยเรื่องสังคม หรือ สังคมวิทยาแท้จริง

โดยสรุป การปฏิบัติทางประวัติศาสตร์ของ Ranke ให้ผลอันหนึ่งที่ไม่ได้ตั้งใจแต่มีความสำคัญ ก็คือในการรับเอาวิธีการของ Ranke มาใช้โดยนักประวัติศาสตร์ศตวรรษที่ 19 ทำให้พวกเขาแคลง และทำให้การเลือกหัวข้อของพวกเขาล้าสมัยไปกว่าพวกนักประวัติศาสตร์รุ่นก่อนในศตวรรษที่ 18 ด้วยซ้ำไป เพราะวิธีการศึกษาโดยใช้ "เอกสาร" นั้นใช้ได้ดีเฉพาะสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองเท่านั้น พวกเขาปฏิเสธประวัติศาสตร์สังคมก็เพราะคิดว่าไม่เป็น "วิทยาศาสตร์" เพียงพอ

ในอีกทางหนึ่ง นักประวัติศาสตร์หลายคนก็ปฏิเสธสังคมวิทยา เพราะมันเป็น "วิทยาศาสตร์" เกินไป เพราะมันเป็นเรื่องนามธรรม และมันรวบรัดเป็นแนวคิดทั่วไปเสียจนกระทั่งไม่เหลือลักษณะเฉพาะของปัจเจกบุคคลและเหตุการณ์ไว้เลย มีนักปรัชญาเยอรมันในตอนปลายของศตวรรษที่ 19 บางคน เช่น Dilthey และ Windelband ช่วยทำให้การปฏิเสธดังกล่าวมีความถูกต้องยิ่งขึ้นในงานของพวกเขาทั้งสอง Dilthey ผู้ซึ่งฝึกฝนมาเป็นนักประวัติศาสตร์วัฒนธรรมพอ ๆ กับที่เป็นนักปรัชญา มีความคิดว่าสังคมวิทยาของ Comte และ Spencer มีความเป็นวิทยาศาสตร์แต่ในนาม (pseudo-scientific) และเขาก็ได้กล่าวถึงข้อแตกต่างอันรู้จักกันดีระหว่างวิทยาศาสตร์ซึ่งจะต้องใช้วิธีการอธิบายจากภายนอก (erklären) กับมนุษยศาสตร์รวมทั้งประวัติศาสตร์ซึ่งมีจุดประสงค์ที่จะให้เกิดความเข้าใจจากภายใน (verstehen) (Dilthey 1883) Windelband ก็ได้ให้ข้อแตกต่างระหว่างประวัติศาสตร์ "อันเป็นจินตภาพ" (ideographic) ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งที่มีลักษณะเฉพาะ กับวิทยาศาสตร์ "อันเป็นภาพภาพ" (nomothetic) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างกฎเกณฑ์สากล (Windelband 1894) ตัวแทนแนวความคิดทำนองนี้ในอังกฤษก็คือนักประวัติศาสตร์และนักปรัชญาชื่อ R.G. Collingwood ผู้กำหนดความแตกต่างระหว่างนักประวัติศาสตร์กับนักวิทยาศาสตร์ไว้ว่า

เมื่อนักวิทยาศาสตร์ถามว่า "ทำไมกระดาดาลิทมัสจึงกลายเป็นสีชมพู?" เขาหมายความว่า "กระดาดาลิทมัสจะกลายเป็นสีชมพูในสถานการณ์ใด" เมื่อนักประวัติศาสตร์ถามว่า "ทำไมบรูตัสถึงแทงซีซาร์?" เขาหมายความว่า

ว่า “บรรทัดศึคคยัอย่างไรรึจึงทำให้เขาแขงชึซาร์”

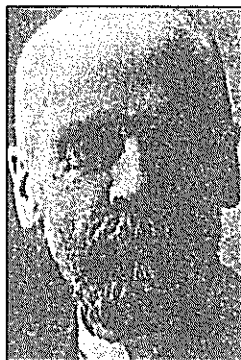
ในทศนะเชนนี้ สัคคมหาวิทยาลัยจึองต้งกลายเป็นศาสตรปลอม เพราะศึกาษาคนโดยวึธีการที่เหมาจะชึ้กัับการศึกาษาธรรมชาตึ และไม่กลั้วถึงประวัตึศาสตรึสังคคเลย

อย่างไรรึคตึ ความรู้สึคที่ไม่ยอมรึบประวัตึศาสตรึสังคค ไม่สามารถจะอธึบายได้โดยทางปัญญาเท่านั้น อธึพลของประวัตึศาสตรึการเมือเงในศตวรรษที่ 19 (หรึอจะเรยัก็ให้ถูกก็คึอ การกลั้บมามีอธึพล) ร้าร้งให้เกตึการวึเคราะห์ในเชงสังคคมหาวิทยาลัยนมาเอง มี 2 จุตสำคัญที่จึะกลั้ว ณ ที่นี้ จุตแรกเม้าว่า “นักประวัตึศาสตรึ” เป็นบทบาททางสังคคซึ่งมีประวัตึศาสตรึอันยาวนานถอยไปถึงสมัย Herodotus ได้ถึ้ไม่นั้บไกลไปกว่านั้นอึค แต่เพ็งกลายเป็นอาชึพกัในสมัยศตวรรษที่ 19 นั้เอง เมือมีสถาบันวึจึย วารสารเฉพาะสาขาวึชา และภาควึชาในมหาวิทยาลัยจึองต้งชึ้นมา กั้ตอนนั้แหละที่พวกสมาคคนักประวัตึศาสตรึเร่มปฏึเสพประวัตึศาสตรึสังคคแล้ว (เหมือนกัับที่พวกสมาคคนักสังคคมหาวิทยาลัยปฏึเสพพวกเขาบั้งในอึค 1 ศตวรรษต่อมา) โดยเหตุที่ไม่อางนั้ไปเทยับได้กัับมาตรฐานอาชึพใหม่ของพวกนักประวัตึศาสตรึ อึคจุตหนึ่คึอ รึฐบาลสมัยนั้นเห่นประวัตึศาสตรึเป็นช้งทางที่จึจะใช้สนั้บสนุนเอกภาพแห่งชาตึเป็นการศึกาษาสำหรับพลเมือเงหรึอเป็นครึ่รงมือโฆณณา ซึ่งประการหลั้นั้กลั้วโดยผู้ไม่เห่นใจรึฐบาลเท่าไรรึ ในช้งเวลาที่รึฐเกตึใหม่ของเยอรมันและอิตาลี (หรึอแม้แต่รึฐเกากัว่าอย่างฝรังเศสและสเปน) ต้งองแบ่งแยกเป็นส่วน ๆ โดยชนบประเพณึที่ต้งถึน การสอนประวัตึศาสตรึชาตึในรึองเรยันและมหาวิทยาลัยทำให้เกตึความสำเร้งในส่วนที่จึะเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคค ดั้งนั้นจึ้งเป็นเรื่งธรรมดามากที่รึฐบาลจะสนั้บสนุนการศึกาษาประวัตึศาสตรึของรึฐการนั้าประวัตึศาสตรึมาสนั้บพัณฑ์เชื่อมโยงกัับรึฐบาลนั้นมีความเช้มนั้มากโดยเฉพาะอย่างย้งในเยอรมนี (Gilbert 1965; Moses 1975)

ในสัวนของนักทฤษฎึสังคค พวกเขาเร่มศึกาษาประวัตึศาสตรึ แต่พวก

เขามีเวลาให้พวกนักประวัติศาสตร์น้อยไป ตัวอย่างเช่น Comte กล่าวอย่าง
ดูถูกว่า “รายละเอียดที่ไม่สำคัญถูกสะสมรวมไว้อย่างพาซื่อ โดยความอยากรู้ที่
ไม่มีเหตุผลของนักรวบรวมตามอคติซึ่งชอบเรื่องเกร็ดเล็กน้อยไม่มีประโยชน์”
(Comte 1864: lecture 52) Herbert Spencer ประกาศว่า สังคมวิทยาคำ
ประวัติศาสตร์ไว้ “คำมากเหมือนคาน้ำตักใหญ่ ๆ สัมพันธ์กับกองหินและอิฐที่
อยู่รอบ ๆ” และยังกล่าวอีกว่า “งานสำคัญที่สุดที่นักประวัติศาสตร์ควรปฏิบัติ
ให้ลุล่วงก็คือการเล่าถึงชีวิตของประชาชาติ เพื่อให้เป็นข้อมูลประกอบสำหรับ
สังคมวิทยาเปรียบเทียบ” เราได้จากมาไกลแล้วสำหรับการร่วมงานในศตวรรษที่
18 ระหว่างนักประวัติศาสตร์ปรัชญาและนักปรัชญาในสังคม อย่างดีที่สุดนัก
ประวัติศาสตร์ถูกมองว่าเป็นนักรวบรวมข้อมูลดิบให้แก่ นักสังคมวิทยา อย่างเลว
พวกเขาคือพวกใช้ไม่ได้ ไม่สามารถแม้แต่จะหาอิฐที่ถูกต้องมากองไว้ อีกครั้ง
หนึ่งขออ้าง Spencer ที่เขียนไว้ว่า “ชีวิตประวัติของพวกกษัตริย์ (และเด็ก ๆ
ของเราได้เรียนเรื่องอื่น ๆ อีกนิดหน่อย) ไม่ค่อยให้แสงกระจ่างอะไรมากนัก
สำหรับการศึกษาศาสตร์สังคม” (Spencer 1904: 26-9)

ในตอนต้นศตวรรษที่ 20 พวกนักทฤษฎี
ทางสังคมยังคงสนใจประวัติศาสตร์อย่างจริงจัง
ถึงแม้ว่าพวกเขาจะมองพวกนักประวัติศาสตร์
อย่างไรก็ตาม Emile Durkheim ก็เช่นเดียวกับ
Comte และ Spencer รุ่นก่อนเขา ดูเหมือนเขา
จะคิดว่างานทางประวัติศาสตร์จำนวนมากนั้นเป็น
งาน “วิชาการเปล่าประโยชน์” อย่างไรก็ตามก็เชื่อ
ด้วยว่าอดีตเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อสังคมวิทยา
และในงานเขียนของเขาก็ได้ใช้ประโยชน์จากงานของ
Fustel de Coulanges ผู้ซึ่งเขาได้ไปเรียนด้วยที่

Emile Durkheim

Ecole Normale งานของเขาที่ว่านี้ก็คือ *The Division of Labour* (1893) และ
The Elementary Forms of the Religious Life (1912) Durkheim เอง
ยังเขียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การศึกษาในฝรั่งเศสด้วย เมื่อเขาทำวารสารขึ้น

มาชื่อ *Année sociologique* เขากำหนดเรื่องการศึกษาเป็นนโยบายของวารสารนี้ โดยนำหนังสือประวัติศาสตร์มาวิจารณ์ มีข้อแม้ว่าจะต้องไม่ใช่เรื่องที่เขาเรียกว่า ประวัติศาสตร์เหตุการณ์ "อันตื้นเขิน" เป็นไปได้ว่าเขายอมรับนักประวัติศาสตร์ชาวฝรั่งเศสเช่น Lucien Febvre และ Marc Bloch ผู้ซึ่งปฏิเสธประวัติศาสตร์เหตุการณ์ของพวกเขาหลังจากต่อมา (Bellah 1959; Momigliano 1970; Lukes 1973: ch. 2)

Max Weber

สำหรับ Max Weber ความกว้างและความลึกเกี่ยวกับความรู้ทางประวัติศาสตร์ของเขาเป็นเรื่องโดดเด่นชัดเจนจริง ๆ เขาเขียนหนังสือเกี่ยวกับบริษัทการค้าในสมัยกลาง และประวัติศาสตร์การเพาะปลูกของโรม ก่อนที่เขาจะได้ศึกษาเรื่องที่โด่งดังคือ *Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism* นักวิชาการที่ยอดเยี่ยมยิ่งใหญ Theodor Mommsen นับถือ Weber ว่าเป็นผู้ควรคู่แก่ความสำเร็จ เมื่อ Weber หันไปสนใจเรื่องทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรทางสังคมและเศรษฐกิจ Weber ไม่ได้หยุดการเรียนรู้อดีต เขารวมเอาประวัติศาสตร์มาเป็นวัตถุดิบและอิงนักประวัติศาสตร์เพื่อสร้างแนวคิด อย่างเช่นแนวคิด patrimonial state หรือ charisma ซึ่งเขาเอามาจากพระนักประวัติศาสตร์ Rudolph Sohm ผู้ใช้คำดังกล่าวถกเถียงกันในโบสถ์สมัยแรก ๆ และเขานำมาใช้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ควรที่จะถูกต้องว่า จิตใจที่เป็นนักประวัติศาสตร์ของนักสังคมวิทยาผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดน่าจะต้อมาจากชาติในยุโรปที่มีจิตวิญญาณประวัติศาสตร์มากที่สุด ที่จริง Weber ไม่ค่อยคิดว่าตนเองเป็นนักสังคมวิทยาสักเท่าไร ในบั้นปลายชีวิตของเขา เมื่อได้รับตำแหน่งประจำวิชาสังคมวิทยาที่มิวนิค เขากล่าวอย่างเนือย ๆ ว่า "ตอนนี้ผมก็คงต้องกลายเป็นนักสังคมวิทยาไปตามใบประกาศที่แต่งตั้งผมแล้ว" (Bendix 1960; Mommsen 1974; Roth 1976)

ไม่ใช่แต่ Durkheim และ Weber เท่านั้นที่เป็นนักสังคมวิทยาสนใจประวัติศาสตร์ ยังมี Tonnies เป็นตัวอย่างอีก เขาได้รับการศึกษามาในวิชาคลาสสิก และสนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ตำราของ Pareto เกี่ยวกับสังคมวิทยาก็ได้กล่าวถึงเรื่องเก่า ๆ ว่าด้วยเอเธนส์ โรม และสปาร์ตา ในขนาดความยาวพอควร อีกทั้งยังพูดถึงตัวอย่างประวัติศาสตร์อิตาลีในสมัยกลางด้วย Albion Small ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าวิชาของภาคสังคมวิทยาคนแรกในสหรัฐอเมริกา (ที่ชิคาโก ปี 1892) เคยเป็นศาสตราจารย์ทางประวัติศาสตร์มาก่อน เขาเหมือน Durkheim และ Spencer ที่วิพากษ์วิจารณ์วิชาซึ่งประวัติศาสตร์ แต่เขาก็ยังศึกษาเรื่องราวของอดีตอย่างต่อเนื่อง ตอนนี้องค์วิชาใหม่คือมานุษยวิทยาก็มีความใกล้ชิดกับประวัติศาสตร์ Sir James Frazer เป็นผู้ได้รับตำแหน่งในวิชาสังคมมานุษยวิทยาคนแรกในอังกฤษ (ฐานะศาสตราจารย์เยี่ยมเยียนที่ลิเวอร์พูลในปี 1907-8) เขาเป็นนักวิชาการเรื่องคลาสสิกมาก่อนที่จะเปลี่ยนไปเป็นนักประวัติศาสตร์เปรียบเทียบเรื่องความคิดสมัยบุพกาล ในสหรัฐอเมริกา Franz Boas ผู้ตั้งภาควิชามานุษยวิทยาในมหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก (ที่ Clark ในปี 1888 และที่ Columbia ในปี 1899) เขาคิดว่าวิชาของเขาเกี่ยวข้องกับ “ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม” ของกลุ่มเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ โดยเป็นพื้นฐานของความรู้อันนำไปเกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษย์

แล้วอยู่ ๆ จู่ ๆ อย่างรวดเร็วในปี 1920 นักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยาก็แยกตัวออกจากเรื่องของอดีต นักมานุษยวิทยาผู้เรียนมาจากอังกฤษ Bronislaw Malinowski เป็นผู้ค้นพบและประกาศความสำคัญของสิ่งที่เขาเรียกเองว่า “field work” (งานสนาม) หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การเข้าร่วมสังเกตการณ์ การเข้าร่วมสังเกตการณ์ที่ว่านี้ไม่ใช่สิ่งใหม่เลยทีเดียว Boas เคยไปอยู่กับพวก Kwakiutl ตั้งแต่ปี 1886 เป็นเวลานาน และ Radcliffe-Brown ได้ใช้เวลาระหว่าง 1906-8 บนเกาะอันดามัน แต่สิ่งใหม่ที่ Malinowski เสนอก็คือสิ่งที่เขายืนยันว่า งานสนามเป็นวิธีการของนักมานุษยวิทยาที่ดีที่สุด เขาประกาศว่า “นักมานุษยวิทยาจะต้องสละจุดอันแสนสุขสบายบนเก้าอี้ยาวที่ลานหน้าบ้าน” งานสนามจึงกลายเป็นขั้นตอนที่จำเป็นสำหรับฝึกพวกนักมานุษยวิทยาทุก

คน เหมือนประวัติศาสตร์ของ Ranke วิธีการใหม่นี้เป็น วิทยาศาสตร์ มากกว่าเดิม เป็นหนทางที่น่าเชื่อถือสำหรับการศึกษาสังคมชนเผ่าในปัจจุบันมากกว่าประวัติศาสตร์วิวัฒนาการที่ต้องอาศัยการเดาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นวิธีการอันมีมาก่อน อย่างไรก็ตาม วิธีการใหม่ของมานุษยวิทยาดังกล่าวก็ไม่สามารถนำไปใช้กับการศึกษาเรื่องของอดีตได้

ส่วนนักสังคมวิทยาก็เช่นกัน เริ่มเก็บข้อมูลจากสังคมร่วมสมัยมากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้สถิติของทางการ หรือสำรวจออกมาเอง เรื่องการฆ่าตัวของ Durkheim (1897) เป็นตัวอย่างของแนวทางการศึกษาโดยวิธีนี้ งานของพวก Chicago school ในทศวรรษปี 1920 เป็นอีกตัวอย่างหนึ่ง สมาชิกภาควิชาสังคมวิทยาในมหาวิทยาลัยชิคาโกต่างก็ศึกษาเรื่องของเมืองชิคาโก โดยเฉพาะเรื่องสลัม ออก "สนาม" ราวกับตัวเองเป็นนักสังคมมานุษยวิทยา หัวหน้าโครงการนี้คือ Robert Park และ Ernest Burgess เขาทั้งสองตั้งใจจะแข่งกับ Franz Boas ไม่ซ้ำวิธีการของเขาสองคนก็มีผู้ลอกเลียนแบบโดยนักสังคมวิทยาในที่อื่น ๆ

มีเหตุผลหลายประการในการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานไปสู่ความเจริญงอกงามของปัจจุบันโดยอดีตเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายให้ เหตุผลหนึ่งที่เข้ามาก็คือเมื่อนักประวัติศาสตร์ไม่สามารถหาวัตถุดิบมาตบแต่งตามที่นักสังคมวิทยาต้องการ พวกเขาจึงต้องไปหาอิฐกันเอง ยิ่งหาวัตถุดิบได้มากเท่าไร และยิ่งตีพิมพ์งานเขียนได้มากเท่าไร ก็ยิ่งทำให้สร้างทฤษฎีจากการศึกษาของพวกเขาเองได้มากขึ้นเท่านั้น แต่ที่ทำให้ยากก็คือ พวกเขาไม่มีเวลาที่จะอ่านเรื่องอื่นนอกสาขาของตน วิชาของพวกเขาจึงกลายเป็นสถาบันและกลายเป็นอาชีพ ยิ่งถ้านักสังคมวิทยามีความสำนึกในอาชีพของตนมากเท่าไร พวกเขาก็ยิ่งไม่ต้องการพึ่งข้อมูลของพวก "ต่างแดน" มากเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นพวกชาติพันธุ์วรรณาหรือพวกประวัติศาสตร์

การเปลี่ยนแปลงในสาขาวิชานี้เกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาทางปัญญาโดย

ทั่วไปในด้านอื่นอีก การอธิบายธรรมเนียมหรือสถาบันสังคมโดยใช้อดีตในแง่วิวัฒนาการและการแพร่กระจายทางสังคม การนี้ได้ถูกแทนที่โดยการอธิบายหน้าที่ทางสังคมของชนบทธรรมเนียมและสถาบันในปัจจุบัน การอธิบายแบบประวัติศาสตร์ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการคาดเดา (speculation) และไม่ยอมรับโดยเห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกับ Durkheim ได้รวม วิธีการศึกษาแบบหน้าที่ (functionalist approach) เข้ากับความสนใจของเขาต่อประวัติศาสตร์ด้วย แต่ภายหลังพวกหน้าที่นิยม (functionalists) เช่น Malinowski ได้ทิ้งประวัติศาสตร์ไปหมดสิ้น ในทัศนะของเขา อดีต “ตายและถูกฝังไปแล้ว” สิ่งที่มีความสำคัญคือ ภาพลักษณ์ของอดีต (The image of the past) ก็เพราะว่าภาพลักษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของ “ความจริงทางจิตวิทยาของปัจจุบัน” (Malinowski 1946: ch. 3) ถ้าเปลี่ยนไปพูดด้วยภาษาของพวกหน้าที่นิยมก็อาจพูดได้ว่า หน้าที่นิยม (functionalism) “เข้าได้ดี” กับวิธีการใหม่แบบงานสนาม วิธีการศึกษาใหม่นี้กระจายจากพวกมานุษยวิทยาไปยังพวกสังคมวิทยาและครอบงำสังคมวิทยาโดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา ความพยายามที่จะทำให้สังคมวิทยาเป็นวิชา “พฤติกรรมศาสตร์” (behavioral science) ซึ่งเป็นคำที่นิยมใช้ของอเมริกันในทศวรรษ 1950 โดยวัดและกำหนดเอาในทุกที่ ๆ เป็นไปได้ (และบางครั้งบางคนก็เพิ่มใส่เข้าไปให้ทั้ง ๆ ที่มันไม่ใช่) การกระทำในความพยายามนี้มีแต่ทำให้เกิดความห่างเหินระหว่างนักสังคมวิทยาและนักประวัติศาสตร์ยิ่งขึ้น

ไม่มีเหตุผลเลยที่นักสังคมวิทยาจะเลิกศึกษาประวัติศาสตร์ทั้งหมด ตัวอย่างเช่น ในทศวรรษ 1920 ความรู้ทางสังคมวิทยาของ Karl Mannheim นั้น เป็นวิธีการทางประวัติศาสตร์ ในทศวรรษ 1930 Robert Merton ได้สำรวจความเชื่อมโยงระหว่างลัทธิพิวริตันกับวิทยาศาสตร์ในประเทศอังกฤษ ศตวรรษที่ 17 ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีตามแบบอย่างของ Max Weber ส่วน Norbert Elias ซึ่งเป็นคนรุ่นหลัง Mannheim ได้เขียนงานศึกษาที่ยิ่งใหญ่ของเขาเรื่อง *The Civilising Process* หนังสือที่อาจกล่าวได้ว่าดีที่สุดในฐานะเป็นการตีความทางสังคมวิทยาของประวัติศาสตร์ยุโรปจากยุคกลางเป็นต้น

ไป ในปี 1941 George Homans ตีพิมพ์งานของตัวเองเรื่อง *English Villagers of the Thirteenth Century* งานเหล่านี้มีความสำคัญมาก และผู้แต่งกำลังว่ายน้ำท่าวนกระแสน

มันน่าซาพอควรวที่นักสังคมวิทยาขาดความสนใจเรื่องอดีตในเวลาพอดี กับที่นักประวัติศาสตร์ก็กำลังเริ่มต้นผลิตงานชนิด “ประวัติศาสตร์ธรรมชาติของสังคม” (natural history of society) ซึ่ง Spencer เคยเรียกร้องมาก่อน

กำเนิดประวัติศาสตร์สังคม

ในตอนสิ้นสุดศตวรรษที่ 19 มีนักประวัติศาสตร์อาชีพบางคนเริ่มไม่สบายใจกับอิทธิพลของประวัติศาสตร์การเมือง บุคคลซึ่งส่งเสียงในเรื่องนี้มากคือ Karl Lamprecht ผู้ซึ่งวิพากษ์วิจารณ์การวางรากฐานทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มเยอรมันที่เน้นประวัติศาสตร์การเมืองและประวัติศาสตร์มหานบุรุษ เขาเรียกร้องให้ศึกษา “ประวัติศาสตร์ทั้งหมด” (collective history) ซึ่งจะทำให้เกิดการเอาวิชาสาขาอื่น ๆ มาช่วยสร้างแนวคิด วิชาสาขาอื่น ๆ ที่ว่านี้รวมจิตวิทยาสังคมของ Wundt ผู้ซึ่งทั้ง Durkheim, Malinowski เคยเรียนด้วย และ “ภูมิศาสตร์ว่าด้วยเรื่องมนุษย์” (human geography) ของ Ratzel ทั้งสองเป็นเพื่อนร่วมงานของ Lamprecht ที่มหาวิทยาลัย Leipzig ตัว Lamprecht ประกาศด้วยลักษณะที่ท้าทายว่า “ประวัติศาสตร์ในเบื้องต้นก็คือ ศาสตร์จิตวิทยาสังคม” เขาได้ใช้วิธีการศึกษาแนวจิตวิทยาสังคม (sociopsychological approach) ในงานของเขาเรื่อง *History of Germany* (1891-1909) ซึ่งมีหลายเล่ม งานนี้ถูกนำไปวิจารณ์ในวารสาร *Année sociologique* ของ Durkheim ในเชิงชื่นชอบ แต่พวกนักประวัติศาสตร์เยอรมันหัวเก่านำไปเยาะเย้ยมากกว่าวิจารณ์ในข้อผิดพลาด (ซึ่งความจริงก็มีเป็นจำนวนมาก) และโจมตีว่าเป็น “วัตถุนิยม” และ “ลัทธิสรวบรวรด” จริง ๆ ก็คือว่า บางครั้ง Lamprecht เปิดช่องให้มีการวิจารณ์เพราะการใช้ทฤษฎีที่หยาบเกินไป อย่างไรก็ตาม ความรุนแรงจากสิ่งที่มีคนเรียกว่า “วิวาทะแลมเพรชท์” ชี้ให้เห็นว่าบาปที่แท้จริงของเขายู่ที่ไปตั้งคำถามเอา กับประวัติศาสตร์ของกลุ่ม Ranke นัก

ประวัติศาสตร์เรื่องการปกครอง Otto Hintze เจาะจงวิจารณ์ Lamprecht อย่างผิดปกติ แต่เขาก็ยอมรับประวัติศาสตร์ชนิดที่เขาสนับสนุนว่าเป็น “ความก้าวหน้าเหนือ Ranke” โดยพื้นฐานที่ว่า “เราอยากรู้ไม่เพียงแต่ทิวเขาและยอดเขาเท่านั้น แต่ยังรวมทั้งเชิงเขาด้วย ไม่เพียงแต่จุดสูงสุดและต่ำสุดบนผิวของภาคพื้นทวีป แต่ยังรวมหมดทั้งมวลของภาคพื้นทวีปด้วย” (Hintze 1897)

ในราว ค.ศ. 1900 นักประวัติศาสตร์เยอรมันส่วนใหญ่ไม่ได้คิดอะไรไปไกลกว่า Ranke เมื่อ Max Weber กำลังศึกษาเรื่อง *Protestantism and Capitalism* เขาก็ได้อาศัยงานของกลุ่มผู้ร่วมงานชาวเยอรมันซึ่งสนใจปัญหาเดียวกัน แต่สิ่งที่สำคัญก็คือว่า คนที่มีความหมายที่สุดในกลุ่มนี้คือ Werner Sombart และ Ernst Troeltsch ไม่ได้กินตำแหน่งประวัติศาสตร์ แต่เป็นเศรษฐศาสตร์และเทววิทยา

Lamprecht ประสบความล้มเหลวในเยอรมนี แต่ในอเมริกาและฝรั่งเศส การเรียกร้องเพื่อประวัติศาสตร์สังคมได้รับความนิยมมากกว่าในระหว่างทศวรรษ 1890 นักประวัติศาสตร์อเมริกัน Frederick Jackson Turner โหมโรงโจมตีการครอบงำของประวัติศาสตร์การเมือง เขาเขียนว่า “กิจกรรมของมนุษย์ในทุกอาณาบริเวณจะต้องได้รับการพิจารณา” และ “ไม่มีส่วนใดของชีวิตสังคมจะเป็นที่เข้าใจได้โดยแยกออกไปจากส่วนอื่น ๆ” เช่นเดียวกับ Lamprecht เขาได้รับความประทับใจจากงานภูมิศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์ของ Ratzel ความเรียงของเขาเรื่อง *The Significance of the Frontier in American History* ก่อให้เกิดการวิวาทะ แต่ก็ได้ทำให้เกิดการตีความซึ่งมีความสำคัญยิ่งเกี่ยวกับสถาบันอเมริกันอันโยงใยโดยเฉพาะกับภาวะแวดล้อมทางสังคมและภูมิศาสตร์ในด้านอื่น ๆ เขาถกเถียงถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์อเมริกันโดยลักษณะที่เขาเรียกว่า “ภาค” (sections) หรืออีกความหมายหนึ่งก็คือ เขตท้องถิ่น (regions) เช่น เขตนิวอิงแลนด์หรือตะวันตกกลาง ซึ่งมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและทรัพยากรของตัวเอง (Turner 1891, 1893, 1904) (1904 น่าจะเป็น 1906-ผู้แปล)

ผู้ร่วมยุคสมัยเดียวกับ Turner คือ James Harvey Robinson เขาเป็นอีกคนหนึ่งที่น่าประหลาดด้วยไวยากรณ์ที่เขาเรียกว่า “ประวัติศาสตร์ใหม่” (The new history) ประวัติศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องกับความโน้มเอียงไปในทางสังคมและเปิดตัวกับสังคมศาสตร์ เพื่อนของ Robinson ชื่อ Charles Beard ผู้ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจาก Turner และจาก Marx ทำให้เขาเขียนงานที่มีชื่อเสียงและก็อีกเช่นกันก่อให้เกิดวิวาทะขึ้นด้วย งานนี้ก็คือ *Economic Interpretation of the Constitution of the United States* (1913) ซึ่งเขาได้อภิปรายในงานนี้ว่า “เส้นแบ่งของ 2 ฝ่ายที่สนับสนุนกับต่อต้านรัฐธรรมนูญอยู่ระหว่างผลประโยชน์ของบุคคลซึ่งเป็นผู้มีอย่างเพียงพอฝ่ายหนึ่ง กับผลประโยชน์ของการเกษตรขนาดเล็กและผู้ตกเป็นหนี้ฝ่ายหนึ่ง” ประวัติศาสตร์สังคมเช่นนี้เริ่มก่อรากฐานมั่นคงในสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ทศวรรษของปี 1920 โดยปรากฏในงานเขียนเรื่อง *History of American Life* มีหลายเล่ม เริ่มตีพิมพ์ในปี 1927 Snr. Arthur Schlesinger เป็นบรรณาธิการ

ที่ฝรั่งเศสก็เช่นกัน ในตอนเริ่มศตวรรษใหม่ มีนักเศรษฐศาสตร์ชื่อ François Simiand เปิดฉากโจมตีสิ่งที่เขาเรียกว่า “รูปเคารพของเผ่าพันธุ์” นักประวัติศาสตร์คือ รูปเคารพการเมือง รูปเคารพบุคคล และรูปเคารพลำดับเวลา และเขาได้ประกาศยกเลิกโดยเฉพาะวิธีการประวัติศาสตร์แบบเก่าซึ่งเป็นประวัติศาสตร์เหตุการณ์ (histoire événementielle) โดยเรียกอย่างทำนองดูถูก (Simiand 1903) เขาถูกตอบโต้จาก Charles Seignobos ผู้ซึ่งประกาศว่า “ประวัติศาสตร์เป็น ศาสตร์ของสิ่งที่มีเฉพาะ” (l'histoire est la science de ce qui n' arrive qu' une fois) ลักษณะของนักประวัติศาสตร์ในสมัยนี้เน้นความสำคัญ 2 สิ่ง คือ ความเป็นวิทยาศาสตร์ (การมีเหตุผลข้อมูล-ผู้แปล) และปฏิเสธ สามัญลักษณ์ (generalization) อย่างไรก็ตาม ความคิดของ Simiand ได้รับความสนใจอย่างจริงจังโดยนักประวัติศาสตร์ชั้นนำของฝรั่งเศสในสมัยต่อมา

ในช่วงทศวรรษ 1920 ความเคลื่อนไหวที่เป็น “ประวัติศาสตร์ชนิดใหม่”

เริ่มก่อตั้งขึ้น ศาสตราจารย์ 2 คน จากมหาวิทยาลัย Strasbourg เป็นผู้นำ พวกเขาคือ Lucien Febvre และ Marc Bloch ทั้งสองได้จัดทำวารสาร *Annales d'histoire économique et sociale* เพื่อส่งเสริมศาสตร์ชนิดที่พวก

Marc Bloch

เขาสันนิษฐาน เหมือนกับ Lamprecht และ Turner เคยทำมาก่อน Febvre และ Bloch ไม่ชอบ อิทธิพลของประวัติศาสตร์การเมือง เขาต้องการนำเอา “ประวัติศาสตร์ที่กว้างขวางและเป็นมนุษย์” มาแทนที่ ประวัติศาสตร์ที่ว่าจะรวมเอากิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์ โดยพะวงที่จะเล่าแต่เรื่องเหตุการณ์น้อยกว่าการวิเคราะห์ในแง่ “โครงสร้าง” ซึ่งเป็นคำที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในหมู่นักประวัติศาสตร์ชาวฝรั่งเศสตั้งแต่นั้นมา Febvre และ Bloch ทั้งคู่ต้องการให้นักประวัติศาสตร์เรียนรู้จากศาสตร์ที่ใกล้เคียงกันเหมือน Lamprecht ตัว

Febvre สนใจจิตวิทยาสังคมและมนุษยภูมิศาสตร์ แม้ว่าเขาจะมีลักษณะของชาวลัทธินิยมการกำหนดจากปัจจัยภายนอก (determinist) น้อยมากก็ตาม เขาอ่านงานของ Ratzel แต่เขาก็ปฏิเสธ Ratzel ตรงที่ชอบใช้วิธีการของพวกลัทธิปลดปล่อยกำหนด (voluntarist) ของนักภูมิศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่ชาวฝรั่งเศส Vidal de la Blache ส่วน Bloch สนใจสังคมวิทยาของ Durkheim เขาเห็นด้วยกับ Durkheim ในเรื่องการรวมพลังของสังคม (social solidarity) และ “แบบความคิดของสังคม” (Collective representations) (ดูหน้า 75 ในหนังสือของผู้เขียน) เขายังเริ่มเข้าผูกพันอย่างเหนียวแน่นกับการศึกษาประวัติศาสตร์เปรียบเทียบด้วย Bloch ถูกยิงตายโดยพวกเยอรมันในปี 1944 แต่ Febvre รอดชีวิตจากสงครามโลกครั้งที่ 2 มาได้ เขากลับมาทำงานสร้างรากฐานทางประวัติศาสตร์ของฝรั่งเศสและรวมทั้งรากฐานทางสังคมศาสตร์ด้วย โดยได้เป็นอธิการบดีของสถาบันที่สร้างขึ้นใหม่คือ *Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales* (เกี่ยวกับพวก “Annales School” ดู Hughes 1969: pt. 1; Iggers 1975: ch. 1)

Febvre ได้ส่งทอดงานต่อให้กับ Fernand Braudel นักประวัติศาสตร์ซึ่งเชื่อว่าประวัติศาสตร์กับสังคมวิทยาควรจะมีความใกล้ชิดกันเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้เรียนรู้อยู่ใน 2 สาขาวิชานี้พยายามหรือควรพยายามที่จะพิจารณาประสบการณ์ของมนุษย์ทั้งหมด (Braudel 1955) งานของ Braudel เรื่อง *Mediterranean World in the Age of Philip II* (1949) เป็น “ประวัติศาสตร์รอบด้าน” (total history หรือ *histoire globale*) เกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์ สังคม และการเมือง ทั้งในแง่ของโครงสร้างและเหตุการณ์ มีคุณค่าสมกับการอ้างว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุดของประวัติศาสตร์ในศตวรรษนี้ (ดูหน้า 94 ในหนังสือของผู้เขียน) การสังสรรค์กันใน *Ecole des Hautes Etudes* ซึ่งตั้งขึ้นในปี 1948 ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันระหว่างนักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา และนักประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส โดยยังไม่มีในที่อื่น ๆ เวลาเดียวกัน นักประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส ซึ่งไม่เหมือนกับพวกนักประวัติศาสตร์อเมริกัน ดูเหมือนจะเรียนรู้มากจากนักภูมิศาสตร์ยิ่งกว่าจากนักสังคมวิทยา (Planhol 1972)

ฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาเป็น 2 ประเทศที่สนใจประวัติศาสตร์สังคมอย่างจริงจังเป็นเวลาติดต่อกันยาวนาน และเป็นທີ່ซึ่งวิชาประวัติศาสตร์กับสังคมวิทยามีความใกล้ชิดกันอย่างมาก นี่ไม่ได้แปลว่าจะไม่มีสิ่งนี้เกิดขึ้นในที่อื่นเสียเลย เช่น คนญี่ปุ่นมีความเป็นมาเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมเหมือนกัน Eijiro Honjo เป็นแบบของนักประวัติศาสตร์ตัวอย่างหนึ่ง เขาทำงานในช่วงทศวรรษ 1930 ตีพิมพ์งานออกมาเป็นภาษาอังกฤษเรื่องประวัติศาสตร์สังคมของญี่ปุ่นสมัยโตกูงาวะ ในประเทศบราซิลก็มี Gilberto Freyre ผู้เป็นนักประวัติศาสตร์พอ ๆ กับเป็นนักสังคมวิทยา เขามุ่งงานศึกษาเรื่อง *The Masters and the Slaves* (1933) เกี่ยวกับสังคมปลูกพืชไร่ในประเทศของเขาทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ งานของเขากลายเป็นงานที่ยอดเยี่ยม ในอังกฤษวิชาประวัติศาสตร์สังคมได้เข้าไปในมหาวิทยาลัยโดยเป็นเพียงทางเลี้ยวโคทของวิชาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ แต่แม้กระนั้นก็ตาม ยังไม่เป็นที่ยอมรับเลยทีเดียว J.L. และ Barbara Hammond มุ่งงานสำคัญเรื่อง *The Village Labourer* เป็นตัวอย่างหนึ่งซึ่งย้อนไปถึงปี 1911 โน่น ยังมีคณะวิชาอื่น ๆ อีก

อย่างนักทฤษฎี 2-3 คน (ที่เด่นคือ Jane Harrison) ได้ใช้ความคิดของนักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเช่น Durkheim และ Frazer มาศึกษาตีความประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของกรีก

ในส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับกำเนิดของประวัติศาสตร์สังคม จะเห็นได้ชัดว่ามีชื่อหนึ่งถูกละไปอย่างจงใจ เขาก็คือ Marx แม้ว่า Marx เองมีความสนใจประวัติศาสตร์ซึ่งได้กล่าวไปแล้ว ก็ดูเหมือนว่าลัทธิมาร์กซ์ไม่ได้มีอิทธิพลอย่างรุนแรงต่อการเขียนประวัติศาสตร์ในตะวันตกจนกระทั่งทศวรรษ 1950 (ผมไม่รวมพัฒนาการในรัสเซีย) แม้ว่าจะมีความคล้ายคลึงกันระหว่างความสนใจประวัติศาสตร์ของ Marx กับพวกที่อยู่ในกลุ่ม total history และในความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างกับเหตุการณ์ ก็ดูเหมือนว่า Febvre, Bloch หรือแม้แต่ Braudel ในตอนที่เขาเขียนเรื่อง *Mediterranean* ก็ไม่ได้เห็นว่า Marx สำคัญอย่างจริงจัง ในตอนครึ่งแรกของศตวรรษที่ 20 มีนักประวัติศาสตร์เด่น ๆ จำนวนน้อยเท่านั้นที่เป็นมาร์กซิสต์ หนึ่งในกลุ่มนี้ก็คือ Halvdan Koht หนังสือของเขาเกี่ยวกับกบฏชาวนาในนอร์เวย์ได้รับการตีพิมพ์ในปี 1926 และยังมี Jan Romein งานของเขาเรื่องประวัติศาสตร์สังคมของเนเธอร์แลนด์ปรากฏออกมาในปี 1934

การแตกแยกของสังคมวิทยากับประวัติศาสตร์

เห็นได้ชัดว่าในตอนกลางของศตวรรษที่ 20 องค์ความรู้ของประวัติศาสตร์สังคมเริ่มใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งนักสังคมวิทยาสามารถเอาไปใช้ได้ถ้าต้องการ อย่างไรก็ตาม ประวัติศาสตร์กับสังคมวิทยาเริ่มแตกแยกจากกันในช่วงทศวรรษ 1950 และก็เริ่มชัดเจนมากขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960 ในปี 1954 มีนักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน 2 คน ตั้งคณะกรรมการสำหรับ "การศึกษาเอกสารประวัติศาสตร์ในแง่มุมมองของสังคมวิทยา" ที่พวกเขาทำเช่นนี้ก็เพราะว่ามีความสนใจในเรื่องประวัติศาสตร์ พวกเขากล่าวถึงความรู้สึกไว้ว่า เกิดความ "โดดเดี่ยวและแยกตัว" ในกลุ่มเพื่อนวิชาชีพเดียวกัน (Cahnman and Boskoff 1964: introduction) แต่พวกเขายังอยู่ในภาวะแยกตัวได้ไม่นาน

Talcott Parsons ผู้ซึ่งเคยตั้งคำถามว่า “ใครเขาอ่านงานของ Spencer กันในสมัยนี้” ได้กลายมาเป็นผู้สนใจเรื่องรูปแบบพัฒนาการในการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีงานเขียนประวัติศาสตร์ 2 เรื่องซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี เขียนโดยนักสังคมวิทยาอเมริกัน 2 คน เริ่มขึ้นในแนวนี้ภายใต้การให้คำปรึกษาของเขา กล่าวคือ *Tokugawa Religion* (1957) โดย Robert Bellah เป็นงานค้นคว้าเกี่ยวกับจริยศาสตร์ของญี่ปุ่นที่นำมาเทียบได้กับการตีโปรเตสแตนต์ อีกเรื่องหนึ่ง *Social Change in the Industrial Revolution* (1959) โดย Neil Smelser เป็นเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างครอบครัวและสภาพการทำงานของคนงานทอผ้าที่เลงคาเซอร์ในต้นศตวรรษที่ 19

ช่วงทศวรรษ 1950 สังคมวิทยาเชิงประวัติศาสตร์เริ่มก่อตัวเป็นสายธาร มีงานทยอยออกมาเป็นระลอกน้อย ๆ *The First New Nation* (1963) ของ S.M. Lipset, *The Vandée* (1964) ของ Charles Tilly, *Social Origins of Dictatorship and Democracy* (1966) ของ Barrington Moore และ *The Modern World-System* (1974) ของ Immanuel Wallerstein เหล่านี้เป็นงานชิ้นดีของคนอเมริกันที่มีชื่อเสียง มีนักสังคมมานุษยวิทยาบางคนก็เริ่มเคลื่อนเข้ามาในแนวทางนี้ ดังมีตัวอย่างงานเช่น *Peasant Wars* (1969) ของ Eric Wolf, *The Mafia of a Sicilian Village* ของ Anton Blok

นี่คือเหตุผลซึ่งแสดงแนวโน้มถึงการกลับมาของประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่กระชั้นมากขึ้น ได้ทำให้เกิดความสนใจในกลุ่มของพวกนักสังคมวิทยา นับตั้งแต่ทศวรรษ 1920 ที่มีการรับเอาวิธีการแบบหน้าที่ (functionalist approach) มาใช้นั้น ในบางเวลาก็เริ่มมีการมองเห็นข้อด้อยของมัน เช่น มันอันตรายที่จะศึกษาชีวิตสังคมจากภายนอก โดยไม่ได้พิจารณาเข้าไปถึงข้างในซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับเจตนาของ “คนกระทำ” หรือ ขอบเขตจำกัดของสถานการณ์ที่แวดล้อมคนพวกนั้น นักสังคมวิทยาผู้ให้ความสนใจกับแง่มุมมองของคนกระทำ ไม่ว่าพวกเขาจะเรียกตัวเองว่าเป็น “นักปรากฏการณ์นิยม” “ปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม” หรืออะไรก็ตาม พวกเขาจะเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิด

กับพวกนักประวัติศาสตร์มากกว่าพวกหน้าที่นิยม พวกเขาจะไม่เคยหยุดความพยายามที่จะพิจารณาอดีตโดยใช้กระจกแห่งปัจจุบัน นักประวัติศาสตร์มักชอบที่จะแสดงข้อคิดเห็นว่า พวกนักสังคมวิทยาเพิ่งจะมาค้นพบในสิ่งที่นักประวัติศาสตร์ได้ทำกันตลอดมาในอดีต แต่ก็ยอมรับว่านักสังคมวิทยากำลังก้าวต่อไปข้างหน้าพร้อมกับลักษณะที่มีความละเอียดลออมากขึ้น

ในส่วนของพวกเขาสังคมมานุษยวิทยา ซึ่งในการศึกษาของพวกเขา มักจะสนใจเฉพาะเรื่องของเผ่าพันธุ์อยู่เสมอ แต่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วในช่วงหลังได้ทำให้พวกเขาหันมาสนใจเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ผ่านกาลเวลาเช่นเดียวกับนักสังคมวิทยา

ขณะเดียวกันนักประวัติศาสตร์ได้หันไปหาประวัติศาสตร์สังคมและเริ่มสนใจสังคมวิทยา ทั้ง ๆ ที่มีความพยายามที่จะปิดกั้นภายในสมาคม แต่ก็ไม่สามารถขัดขวางกระแสแห่งประวัติศาสตร์สังคมที่เอ่อสูงขึ้นมา และก็เช่นกัน อาจจะรวมทั้งการอธิบายในเชิงสังคมวิทยาด้วย เพื่อที่จะหันไปสู่ช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว มีบางคนได้พบประโยชน์ในการพิจารณาอย่างใกล้ชิดในเรื่องของอดีต หรืออดีตแห่งสังคม (social past)

การเกิดประวัติศาสตร์สังคมทำให้เกิดคำถามว่า “ประวัติศาสตร์สังคมคืออะไร?” คำถามนี้เริ่มมีความเรงตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ ในตอนที่ประวัติศาสตร์การเมืองกำลังเฟื่อง มันก็คงเพียงพอที่จะอธิบายว่าประวัติศาสตร์สังคมคือประวัติศาสตร์ที่ไม่มีเรื่องการเมือง (history with the politics left out) คำจำกัดความชั้นเลวนี้ไม่มีประโยชน์อีกต่อไป ประวัติศาสตร์สังคมที่เหมือนนกาทเช่นนี้มักถูกวิจารณ์ว่าเป็นวิชาที่ “ไม่มีกระดูกสันหลัง” ขาดกรอบโครงหรือไม่มีโครงสร้าง หรืออีกนัยหนึ่ง ไม่มีวิธีการที่จะใช้เชื่อมโยงข้อมูลชั้นต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิตสังคมในอดีต โดยจะต้องพรรณนาเล่าเรื่อง หรือวิเคราะห์ ซึ่งสร้างการยึดโยงเอาเรื่องต่าง ๆ เข้ามาด้วยกัน นี่ก็คือจุดที่มีการวิพากษ์ในปัจจุบันเกี่ยวกับงานประวัติศาสตร์สังคมของ Macaulay ว่าเป็น “ร้านขายของเก่าที่ขายของ

แปลก ๆ” และยังมีการวิพากษ์ที่ทรงพลังพอ ๆ กัน แม้ว่าจะอ่อนกว่าก็ตาม นั่นคือการวิพากษ์หนังสือชุดเรื่อง *History of American Life* (Perkin 1953-54; Hofstadter 1968) ดังนั้น การเรียกร้องเมื่อไม่นานนี้ให้มีประวัติศาสตร์สังคมที่แข็งขันจริงจัง ก็อาจจะใช้คำเรียกเสียใหม่ให้ดีขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็น “ประวัติศาสตร์โครงสร้างสังคม” หรือ “ประวัติศาสตร์ของสังคม” หรืออะไรก็ตามแต่ (Laslett 1968; Hobsbawm 1971)

นักประวัติศาสตร์ผู้สนใจประวัติศาสตร์สังคมที่แข็งขันจริงจังมากขึ้นก็ได้เริ่มหยาบยืมแนวคิดและวิธีการจากสังคมวิทยาและจากสังคมมานุษยวิทยา มีจำนวนหนึ่งหันไปใช้แนวคิด “หน้าที่” นั่นเป็นเรื่องน่าขำทีเดียว เหมือนกับที่เกิดขึ้นประจำในความสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชา เพราะว่าการกระทำของนักประวัติศาสตร์เกิดขึ้นในเวลาที่นักสังคมวิทยาและนักสังคมมานุษยวิทยากำลังคิดที่จะละทิ้งวิธีการของตัวเอง ตอนนี้มีนักประวัติศาสตร์จำนวนมากสนใจเรื่องการใช้วิธีการเชิงปริมาณ (quantitative methods) ซึ่งแพร่สะพัดมาจากประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ (“ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจใหม่” หรือ “โคลีโอเมตริกส์”)⁶ นี้

6. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจใหม่ หรือ โคลีโอเมตริกส์ (cliometrics) คือวิธีการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ที่ใช้วิธีการทางสถิติ หรือข้อมูลตัวเลข ยังมีคำที่ใช้ทั่วไปคือ เอกโนเมตริกส์ (econometrics)

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ เกิดจากความจำเป็นในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในระบบอาณานิคมของอังกฤษและยุโรปภาคพื้นทวีป ในศตวรรษที่ 19 ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจรุ่งเรืองมากโดยเฉพาะในเยอรมนี และกลายเป็นสาขาวิชาที่สำคัญในมหาวิทยาลัยนับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 20 ในสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ทศวรรษ 1920 ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจแตกสาขาออกไปเป็นประวัติศาสตร์ธุรกิจ (business history) สำหรับพัฒนาการช่วงแรกของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจเน้นการใช้วิธีการหาหลักฐานเชิงประจักษ์ (empirical evidence) ซึ่งก็สร้างปัญหาให้กับนักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ เพราะข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative information) นั้นมักจะหายากและกระจัดกระจายไม่เป็นระบบ ไม่สามารถทำให้การอธิบายอยู่ในสภาพครบถ้วน พวกที่เป็นนักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจช่วงแรก ๆ มักจะเป็นพวกที่มีความไม่เอื้อเอียงทางการเมืองไปในด้านเศรษฐศาสตร์มาก ต่อมานับตั้งแต่ ค.ศ. 1950 สำนักการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจเริ่มมีพัฒนาการใหม่ ๆ มีการปรับปรุงแนวทางใช้ทฤษฎีและเทคนิคการใช้ข้อมูลสถิติที่แยบยล แนวทางการศึกษาก็เปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ โดยเฉพาะการเน้นในเรื่องของโครงสร้างมากขึ้น เช่น เรื่องการเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) เรื่องเศรษฐกิจที่พิจารณาปัจจัยมนุษย์และสังคม เรื่องพัฒนาการทางเศรษฐกิจ (economic develop-

ก็เกิดขึ้นในเวลาซึ่งคุณประโยชน์ของตัวเลขไม่เป็นที่ยึดถือของนักวิทยาศาสตร์สังคมต่อไปแล้ว และกลับกลายเป็นสิ่งที่ยังต้องมีการถกเถียงกันอีกด้วย

แล้วจะอย่างไรกันดี? เมื่อมาถึงจุดนี้ก็คงถึงเวลาที่ผู้เขียนจะต้องให้ความคิดเห็นของตนเอง หรือให้อคติของตนก็ว่าได้ ผู้เขียนเชื่อว่าประวัติศาสตร์สังคมเป็นการทำงานที่มีความน่าสนใจและมีคุณค่า และก็คุ้มค่าสำหรับการจะลงไปศึกษาอย่างจริงจังเช่นเดียวกับประวัติศาสตร์การเมืองและประวัติศาสตร์เศรษฐกิจซึ่งเปรียบได้เป็นที่สาวคนโต และก็มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจปัจจุบันเช่นเดียวกับสังคมวิทยาและสังคมมานุษยวิทยาซึ่งเสมือนหนึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องกัน เรื่องที่ผู้เขียนกล่าวถึงการแตกแยกกระหว่างประวัติศาสตร์กับสังคมวิทยานั้นเป็นเรื่อง “เกิดอะไรผิดขึ้นมา?” การกล่าวเช่นนี้ไม่ใช่การไล่ลดความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของสำนัก Ranke ของพวกนักประวัติศาสตร์การเมืองและสำนัก Malinowski ของพวกนักสังคมมานุษยวิทยา-สังคมวิทยาแนวหน้าที่ผู้เขียนเพียงแต่ต้องการหันความสนใจมาที่ข้อเท็จจริงว่า การที่จะได้ความสำเร็จมากก็ต้องเสียอะไรบางอย่างไปด้วย ซึ่งก็ไม่จำเป็นจะต้องเสียต่อไปอีกแล้ว สิ่งที่เราบางคนอยากให้เห็น สิ่งที่เรากำลังเริ่มจะเห็นคือ ประวัติศาสตร์สังคมหรือ สังคมวิทยาประวัติศาสตร์ ซึ่งไม่ควรจะต้องแบ่งแยกแตกต่างความสัมพันธ์กัน แต่ในอนาคตจะต้องให้ความสนใจทั้ง 2 อย่าง ด้วยการสร้างความเข้าใจจากภายในของกันและกัน แล้วต่างก็อธิบายจากการที่ไม่ต้องมีกันและกัน ด้วยการใช้หลักการของลักษณะทั่วไปและหลักการของลักษณะเฉพาะ ซึ่งจะทำให้เกิดการรวมความหมายในเรื่องโครงสร้างอันแหลมคมของนักสังคมวิทยาเข้ากับ

ment) ตลาดการผลิตของสินค้า เศรษฐกิจชนบทกับเมือง ฯลฯ นักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจใหม่ในปัจจุบัน ยังคงสนใจการใช้ทฤษฎี แต่ก็ได้สร้างแบบการทดสอบการใช้ทฤษฎีขึ้นมาด้วย ทฤษฎีที่ใช้จะต้องมีการตรวจสอบทั้งภายในภายนอก และการใช้ได้หรือไม่กับข้อมูลและสภาพแวดล้อมความเป็นจริงที่มีลักษณะแตกต่าง เพราะฉะนั้นนอกจากการตั้งข้อสมมติฐานแล้ว นักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจใหม่จะต้องตรวจสอบข้อสมมติฐานด้วยการอธิบายสาเหตุ (causal explanations) ของลักษณะที่ไม่อยู่ในรูปแบบทฤษฎีควบคู่กันไป ทั้งนี้ นักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจใหม่จะต้องใช้วิธีการอื่น ๆ ของวิชาสังคมศาสตร์ด้วย และดังนั้น ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจใหม่จึงมีความใกล้ชิดกับประวัติศาสตร์สังคมอย่างมาก

ความหมายในเรื่องการเปลี่ยนแปลงอันหลักแหลมพอ ๆ กันของนักประวัติศาสตร์
ควรที่จะต้องสนับสนุนให้เกิดการผสมผสานเช่นนี้ ที่ผ่านมามักจะมีวิธีการที่แยก
ตัวออกจากกัน หรือแม้แต่ขัดแย้งกันอย่างที่ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้ว.

บรรณานุกรม

- 1864 Comte, A. *Cours de philosophie positive*. Vol. 5. Paris.
- 1883 Dilthey, W. *Einleitung in die Geisteswissenschaften*. Leipzig.
- (1891) 1961 Turner, F.J. "The Significance of History," in F.J.Turner, *Frontier and Section: Selected Essays*. Englewood Cliffs. N.J.: Prentice-Hall, pp. 11-27.
- (1893) 1961 Turner, F.J. "The Significance of the Frontier in American History," in the same text as above, pp. 37-62.
- 1894 Windelband, W. *Geschichte und Naturwissenschaft*. Berlin.
- (1897) 1975 Hintze, O. "The Individualist and the Collectivist Approach to History," in *The Historical Essays of Otto Hintze*. F. Gilbert, ed. New York, pp. 267-301.
- (1903) 1960 Simiand, F. "Méthode historique et science sociale," *Revue de synthèse historique*, repr. *Annales ESC*, 15, pp. 83-119.
- 1904 Spencer, H. *An Autobiography*. London.
- (1906) 1961 Turner, F.J. *Rise of the New West: 1819-1829*. Gloucester, Mass.: Smith.
- (1904?) A paperback edition, which has a new foreword and a bibliography by Ray Allen Billington, was published in 1962 by Collier.
- 1946 Malinowski, B. *Dynamics of Culture Change*. New York.
- 1953-54 Perkin, H. "What is Social History?," *Bulletin of the John Rylands Library*, 36, pp. 56-74.
- (1955) 1969 Braudel, F. *Histoire et sociologie*, repr. *Ecrits sur l'histoire*. Paris, pp. 97-121.
- (1959) 1965 Bellah, R.N. "Durkheim and History," *American Sociological Review*, 24, repr. Emile Durkheim. R.A.Nisbet ed. Englewood Cliffs, pp. 153-176.
- 1960 Bendix, R. *Max Weber, An Intellectual Portrait*. New York.
- 1962 Cohn, B.S. "An Anthropologist among the Historians," *South Atlantic Quarterly*, 61, pp. 13-28.
- 1964 Cahnman, W. and Boskoff, A. *Sociology and History*. Glencoe.
- 1965 Gilbert, F. "The Professionalisation of History," in *Hhistory*. J. Higham, ed. Englewood Cliffs, pp. 320-39.
- 1966 Burrow, J. *Evolution and Society*. Cambridge.
- 1968 Hofstadter, R. "History and Sociology in the U.S.," in *Sociology and History*. S.M. Lipset and R. Hofstadter, ed. New York, pp. 3-18.

- 1968 Laslett, P. "History and the Social Sciences," *International Encyclopaedia of the Social Sciences*, D.L.Sills, ed. New York.
- 1969 Hughes, H.S. *The Obstructed Path*. New York.
- 1969 Nisbet, R.A. *Social Change and History*. New York.
- 1970 Erikson, K.T. "Sociology and the Historical Perspective," *The American Sociologist*, 5, pp. 331-8.
- 1970 Momigliano, A. "The Ancient City," in *Essays in Ancient and Modern Historiography*. Oxford, pp. 235-40.
- 1971 Hobsbawm, E.J. "From social history to the history of society," *Daedalus*, Winter, pp. 20-43.
- 1971-73 Denning, G.M. "History as a Social System," *Historical Studies*, 15, pp. 673-85.
- 1972 Phanhol, X. de. *Historical Geography in France, in Progress in Historical Geography*. A.R.H. Baker, ed. Newton Abbot, pp. 29-44.
- 1973 Lukes, S. *Emile Durkheim*. London.
- 1974 Mommsen, W.J. *The Age of Bureaucracy: Perspectives on the Political Sociology of Max Weber*. Oxford.
- 1975 Iggers, G. *New Directions in European Historiography*. Middletown, Conn.
- 1975 Moses, J.A. *The Politics of Illusion: The Fischer Controversy in Modern German Historiography*. Santa Lucia.
- 1976 Roth, G. "History and Sociology in the Work of Max Weber," *British Journal of Sociology*, 27, pp. 306-16.
- 1978 Collini, S. "Sociology and Idealism in Britain, 1880-1920," *European Journal of Sociology*, 10, pp. 3-50.